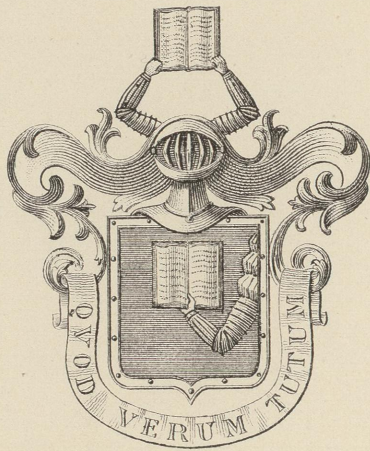

Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Trondhjem.

D.H. d.H.

Antiqu - K

Honores et Veritas

EZECHIELS SYNER

OG

CHALDÆERNE'S ASTROLAB.

AF

*Christopher
Andreas*
C. A. HOLMBOE.

~~~~~  
MED EN LITHOGRAPERET PLADE.  
~~~~~

UNIVERSITETS-PROGRAM FOR ANDET HALVAAR 1866.

CHRISTIANIA.

P. T. MALLINGS BOGTRYKKERI.

—
1866.

ENNCHIELS SYNER

OR

CHALDERNES ASTROLAR

AT

C. L. HOLMBOE

AND BY LITHOGRAPHY MADE

UNIVERSITY PROGRAM FOR ANTI R/VUVA 1800

CHRISTIANIA

H. T. MALLING'S BOGTRYKKERI

1868

Den sædvanlige Opfattelse af Propheten Ezechiels Syner i hans 1ste og 10de Capitel har aldrig tilfredsstillet mig, fornemmelig fordi man urigtigen har antaget, at de deri omtalte fire Hjul skulde danne en Vogn, hvilket har ledet til feilagtige Forestillinger om flere Træk i Synerne. Jeg skal derfor, som Grundlag for en anden Opfattelse, først bevise, at רָכָב ikke betyder en Vogn, og at Prophetens Skildring ikke passer til en saadan Opfattelse. Undersøger man nemlig følgende Steder: Jes. V, 28. Eccles. XII, 6. Ezech. XXIII, 24; XXVI, 10. Jer. XLVII, 3, vil man finde, at de tilstrækkeligen godtgjøre Betydningen Hjul, men aldeles ikke Betydningen Vogn. Paa det første Sted, Jes. V, 28, sammenlignes Fiendens Vognhjul (רָכָב) med Stormvinden. Her kunde Betydningen Vogn passe, dersom der gaves nogetsomhelst Beviis for saadan Betydning, men da saadant savnes, bør Ordet her opfattes som andetsteds. Eccles. XII, 6 bruger Ordet for at betegne det Hjul, om hvilket den Snor gaaer, hvormed man drager Vand op fra en Brønd. Paa de øvrige tre anførte Steder læses $\text{רָכָב וְגַלְגַּלִּים}$, Vogne og Hjul, hvor altsaa רָכָב tydelig betegnes ikke at være det samme som רָכָב , Vogne. De ældste Oversættelser have allerede rigtigheden opfattet Forskjellen mellem disse Ords Betydning, idet LXX stadigen har: $\alpha\rho\mu\alpha\tau\alpha\ \kappa\alpha\iota\ \tau\rho\chi\alpha\iota$, Vulg. *currus et rotæ*, og ingensteds oversætter רָכָב ved $\alpha\rho\mu\alpha$ eller *currus*. Endog der, hvor Hjulene opfattes som et Heelt under Navnet רָכָב , og hvor de maatte have følt sig opfordrede til at

oversætte ἄρμα og currus, saafremt de havde antaget Betydningen Vogn, bruge LXX Ordet Γεγάλη, en Efterligning af det hebraiske Udtryk, og Vulg. volventes (scil. rotæ).

כִּלְכַּלִּי betyder noget, som dreier sig rundt, ruller, hvirvler, et Hjul, en Hvirvel, en Hvirvelvind; af כִּלְכַּל, at gaae rundt, rulle, hvirvle. Det chaldæiske כִּלְכַּלִּי og det syriske ܟܠܟܠܝ betyder ogsaa Hjul. Denne Betydning er saaledes fuldkommen sikker, medens der intet Spor findes til Betydningen Vogn.

Der tales om fire Hjul (I, 16. X, 10), og det heder om dem (I, 16. X, 10), at de vare som Hjul i Hjul, egentlig som Hjul i Midten af Hjul, כִּלְכַּלִּי בְּכִלְכַּלִּי, samt (I, 15), at de dannede tilsammen eet Hjul og en Hvirvel (X, 13). Disse Hjul har man tænkt sig bestaaende af to ligestore Hjul, sammenfœiede paa den Maade, at de skjære hinanden under rette Vinkler, og man har afbildet dem saaledes:

og fire saadanne har man stillet sammen som om de dannede en Vogn. Men saafremt man forestiller sig Hjulene dannede paa denne Maade, kan ingen Forbindelse mellem dem og nogen anden Gjenstand tænkes mulig uden at hindre deres Omdreining, derfor vilde heller ingen Axe kunne forbinde dem indbyrdes, saa at de kunde danne en Vogn i Ordets sædvanlige Betydning. Man har vel søgt at fjerne denne Indvending ved den Bemærkning, at her ikke er Tale om en for Sandserne synlig Vogn, men om et aandeligt Syn, hvori ingen Forbindelse mellem Hjulene behøves, da Aandens Villiekraft var tilstrækkelig til stadigen at holde dem i samme Afstand fra hverandre. Men Billedet er dog laant fra Sandseverdenen, og det Hele mangler optisk Eenhed, naar ingen Forbindelse mellem Hjulene sees.

En saadan Form af Hjulene lader sig derhos vanskelig forene med Udtrykket: de saae ud som Hjul i Midten af Hjul (I, 16; X, 10). Var det ene Hjul i Midten af det andet, da maatte det befinde sig indenfor dettes Omkreds og ikke være af samme Størrelse, ligesom heller ikke have den foranførte lodrette Stilling mod det.

At samtlige Hjul udgjorde et samlet Heelt, sees ikke alene af Talordet eet i I, 15, men ogsaa af Benævnelsen חַיְוִל, Hvirvel, i X, 13: „Hjulene (Plur.) bleve kaldte Hvirvel (Sing.)“, og af Vexlingen af Plural og Singular i X, 6. Paa Forudsætningen om, at Hjulene dannede et Heelt, hviler ogsaa Forestillingen om den udstrakte Befæstning eller Hvælving over Cheruberne (I, 22; X, 1).

Man har villet bortforklare Talbetydningen af Ordet חַיְוִל ved den Bemærkning, at Ordet i den senere Sprogbrug undertiden anvendes som den ubestemte Artikel i nyere Sprog; men dels er Talbetydningen den nærmeste, og dels vedbliver dog חַיְוִל at være Singularis og kan ikke opfattes som en Fleeerhed.

De heder (I, 14) om Dyrene (Cheruberne), at de fore frem og tilbage som Lyn, og Beskrivelsen giver ingen Anledning til at antage, at de derved skille sig fra Hvælvingen, hvorover Herren throner. Følger man derfor den sædvanlige Opfattelse af Forholdene, maa man tænke sig, at Herren selv farer i Zikzak som Lynet, en Forestilling, som ikke harmonerer med Herrens Værdighed.

Man har beraabt sig paa Dan. VII, 9: „Jeg skuede indtil Stole bleve fremsatte, og en Gammel af Dage satte sig . . . ., hans Throne var Ildsluer, dens Hjul brændende Ild“.

Man har fortolket dette saaledes, at det skulde sigte til en saadan Form af en østerlandsk Throne, at denne skulde hvile paa fire Hjul som en Lænestol med Hjul under. Men en saadan Form for en øster-

landsk Throne er aldeles ukjendt. De østerlandske Throner have bestaaet og bestaae fremdeles enten i en Forhøining, hvor Monarken sidder med korslagte Been under sig, eller i en Lænestol, hvorunder man ikke har bemærket Hjul.

Havde Ezechiel villet betegne en Vogn, da havde han upaatvivlelig benyttet Ordet מְרִכְבָּה, der ikke blot betyder en Vogn, men sandsynligviis har betegnet ethvert vehiculum, ligesom Roden רָכַב baade betyder at ride og at kjøre og det arabiske مركب vehiculum, jumentum, currus et navis. Det hebraiske מְרִכְבָּה bruges endog 1 Chron. 28, 18 om Herrens Plads mellem Cheruberne paa Laaget over Pagtens Ark. At Ezechiel har undladt at benytte dette Ord tyder paa, at han har villet undgaae at vække Forestillingen om en Vogn.

Efter saaledes at have godtgjort den sædvanlige Opfattelses Usandsynlighed, skal jeg tillade mig at fremsætte min Anskuelse, i det Haab, at den i det Mindste tør vinde Sandsynligheden for sig.

Ezechiel har, efter min Formening, seet Herren nærme sig thronende over en Mikruranos, et Deminutiv af den store Himmelhvælving, over hvilken han tænkes at throne. Han beskriver derfor Himmelhvælvingen i formindsket Maalestok, saaledes som den for Menneskets Blik viser sig, med Tilsætning af Ild og Lys, der sædvanlig ledsage Herrens Aabenbarelses.

Gaaer man ud fra denne Opfattelse, da bliver Hjulet (I, 15) Stjernehimmelen, der dreier sig som et Hjul og synes at berøre Jorden*). Ezechiel ser først de fire Cheruber, dernæst eet Hjul paa Jorden; efterat dette er kommet nærmere, bemærker han, at det bestaaer af fire Hjul,

*) Nogle Rabbiner sammenligne Himmelhvælvingens tilsyneladende Rotation paa Jorden med den øvre Møllesteens Rotation paa den underliggende. *Talm. Peacchim 94 b.* Det lat. turbo bruges af Lucretius om Himmelhvælvingens Kredsgang.

det ene indeni det andet (I, 16)*). Propheten, der var en dannet Mand, har under sin Landflygtighed uidentivl havt Adgang til at høre Noget om de chaldæiske Astronomers Lære om Himmellegemernes Bevægelse, og om Astrolaber. Den løseste Betragtning af Himmellegerne opdager, at Planeterne til forskellige Tider indtage en forskjellig Stilling mod Fixstjernerne; og tænker man sig disse fæstede til en Kredse, der fører dem rundt, maa man antage andre Kredse, der føre de til dem fæstede Planeter rundt, med en hurtigere eller langsommere Bevægelse end hiin. Man kan derhos antage, at de ældste Astronomer neppe have iagttaget Stillingen af Fixstjernerne af 5te og 6te Rang saaledes, at de have havt nogen Mening om, hvorvidt de hørte til den ene eller den anden Kredse, hvorfor der ikke for dem kan have fremstillet sig nogen Betænkelse ved at antage alle Kredse besaaede med Stjerner (Øine, I, 18; X, 12). Øine ere nemlig et meget passende Udtryk for Stjernerne, som de, hvorigjennem Herren seer hvad der foregaaer paa Jorden (Ps. XIV, 2. XXXIII, 13)**).

*) For at gjøre min følgende Udvikling mere anskuelig, har jeg paa vedføjede lithographeerede Plade ladet fremstille Hovedtrækkene, uden at gjøre Fordring paa at meddele nogen nøiagtig Fremstilling af Prophetens Syner. Hjulenes Felger maa tænkes gjennemsigtige.

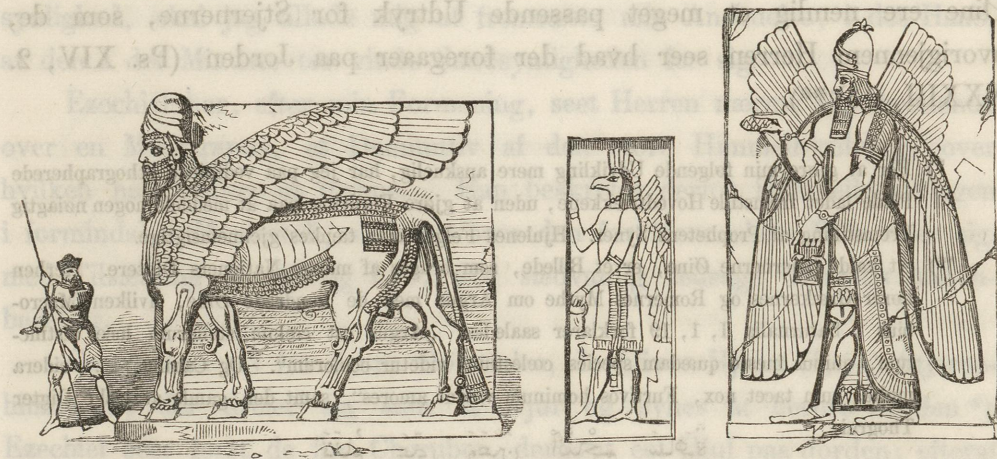
**) At kalde Stjernerne Øine, er et Billede, som bruges af mange Nationers Digtere. Herhen hører Grækernes og Romernes Mythe om Argus med de hundrede Øine, hvilken Macrobius i Saturnalia I, 1, 19 forklarer saaledes: „Argus est cœlum stellarum luce distinctum, quibus inesse quædam species cœlestium videtur oculorum“. Og Catullus: . . . sidera multa, cum tacet nox, Furtivos hominum vident amores“, samt den gamle arabiske Digter Thograi:

تَنَامُ عَيْنِي وَعَيْنِ النَّجْمِ سَاهِرَةٌ

„Hun sover uden at bekymre sig om mig, medens Stjerne-Øiet vaager“. Hos Hinduerne siges om Luftguden (Indra), at han er hvid af Farve og fuld af Øine d. e. Stjerner. Han blev en Gang overvunden af Megha-Nâda (d. e. Sky-Drøn), fordi denne kjæmpede bag en Sky, saa at Indra, uagtet sine tusinde Øine, ikke kunde see ham. Ward — *A view of the history &c. of the Hindoos* — 3d edit. Vol. I. p. XIX og 41.

Gjennemgaaer man Synernes Enkeltheder efter denne Opfattelse, vil man finde Løsningen af flere Vanskeligheder, der knytte sig til den hidtil antagne, uden at der frembyder sig nye Vanskeligheder.

Men vi skulle først tale om Cheruberne. De ere phantastiske Sammensætninger af Menneske- og Dyrlegemer, der have meget tilfælles med de monstre Billedværker, som ere opdagede blandt Ruinerne af store Stæder i Ægypten, Persien og Assyrien, især Nineves. Ligesom Menneske, Løve, Oxe og Ørn laane Cheruben nogle af sine Lemmer, saaledes sees blandt Nineves Ruiner Oxer med Menneskeansigt og Ørnevinger, Menneske med Ørnehoved eller med Menneskehoved og fire Vinger, hvoraf ligesom paa Cheruberne de to ere opløftede og de to bedække Fødderne.

Da Ezechiel strax ved Synets Begyndelse saae alle fire Cheruber og skjelnede deres fire Ansigter, kan man tænke sig dem staaende i

Kreds, een ved hvert af de fire Hjul, der saae ud som eet (I, 15), og at Menneskeansigtet vendte udad og derfor først bemærkedes (I, 5); Love- og Oxe-Ansigterne ved Siden af hiint kom derved paa de to Cheruber, som var den forreste nærmest, til at vende mod Propheten og Ørneansigtet paa den bageste Cherub ligeledes*). Saadan Stilling fordrer ogsaa den Bemærkning (I, 9), at Spidserne af enhvers Vinger berørte Spidserne af de to nærmestes Vinger. Det Udtryk (I, 14), at „Dyrene (Cheruberne) løb frem og tilbage, som Lynet at see til“, forklares let, naar man tænker sig det firedobbelte Hjul sat i hurtig Bevægelse, hvorved Cheruben paa Forsiden løb fra Høire mod Venstre og paa Bagsiden fra Venstre mod Høire. Naar det derhos heder: „de gik ligefrem, de vendte sig ikke, naar de gik“ (I, 9. 17; X, 11. 22), refererer dette sig til, at de stadig beholdt den samme Stilling mod Hjulets Peripherie. Idet Hjulhvirvelen saaledes dreier sig om sin Axe, forrykkes ikke dens Stilling mod Himmel og Jord, ligesom tillige Herrens Throne over Hvælvingen derved kan tænkes urokket. At Hjulenes Felger vare høie og frygtelige (I, 18) d. e. ærefrygtbydende, sigter til at de betegne brede stjernebesaaede Zoner af Himmelhvælvingen, hvorved Hjulet tænkes i en næsten horizontal eller noget skraa liggende Stilling, hvorved den Dimension, som ved en Hjulfølge kaldes Bredde, naar Hjulet staaer opreist, bliver til Høide. Jo høiere (eller bredere) Zonen paa Himmelhvælvingen er, desto flere Stjerner kan den rumme, og desto større Beundring og Ærefrygt vækker den. Havde Talen været om opretstaaende Hjuls Høide, da havde Ezechiel brugt Udtrykket Hjul og ikke nævnt Felgerne; men at disse vare Hovedsagen, sees ogsaa deraf, at Nav og Eger i Hjulene slet ikke omtales. Conseqvent maatte ogsaa disse have været bedækkede

*) I det andet Syn var Oxens Ansigt forrest (X, 14), hvorom nedenfor.

med Øine. I Betragtning af, at den Kreds, hvori Himmellegerne bevæge sig, gjør en Vinkel mod Horizonten, maa man rimeligviis ogsaa tænke sig Hjulet i Synet i en skraa Stilling mod Jorden, hvorved man paa den ene Side kan forklare Udtrykkene i I, 19 og X, 16 saaledes, at Hjulet under sin Bevægelse deels berørte Jorden (I, 15), deels hævede sig op fra den (I, 19; X, 16), — og paa den anden Side Opfordringen til en Mand i X, 2 at gaae hen under Cheruberne, hvilket ikke kunde lade sig gjøre, naar disse stode hos et fladt paa Jorden liggende Hjul. Dog kunne de først anførte Udtryk ogsaa lade sig forstaae om, at den hele Galgal eller Hjulhvirvel hævede sig op fra Jorden, naar den skulde forandre Sted. Den maa nemlig tænkes at have havt en dobbelt Bevægelse, een rundt om sin Axe, og en anden som Herrens vehiculum, naar han begav sig fra Sted til Sted (X, 19).

Hvad Udtrykket $\text{בְּיַדָּיִם} \text{ בְּיַדָּיִם}$ i X, 2 og 6 angaaer, da maa dette forstaaes om Cirkelfladen indenfor Hjulenes Peripherie, eller, om man vil urgere Pluralformen, om Rummene mellem Hjulenes Radier eller Eger, hvilke vel ikke nævnes, men kunne desuagtet godt tænkes.

Man har forklaret X, 11, hvor det heder, at Cheruberne gik til det Sted (d. e. i den Retning), hvorhen Hovedet vendte, og efter det, — saaledes, at de gik til de fire Sider, hvorhen de fire Ansigter vendte. Men for det første bruges her Ordet רֹאשׁ „Hoved“, medens der overalt, hvor Ansigterne omtales, bruges Ordet פְּנֵי , hvilket Ezechiel visselig vilde have brugt ogsaa her, om hans Mening havde været som anført; og dernæst bruges Singularis, betegnende Cherubens Hoved, der kun var eet, med fire Ansigter. Sammenholder man dette Vers med det følgende 14de, ligger den Tanke nær, at Hovedets Retning er den, i hvilken Oxensigtet vendte; thi i v. 14 kaldes dette Ansigt (cfr. I, 10) en Cherubs Ansigt og tillige det første. Det sidste Udtryk betegner, at

Oxeansigtet var foran, naar Hvirvelen var i Bevægelse, og dette er just den Retning, hvori Himmelhvælvingen synes at bevæge sig. Naar det derhos (X, 11) heder, at de gik til fire Sider, vil det sige: mod de fire Cardinalpunkter eller med andre Ord til alle Sider (cfr. VII, 2; XXXVII, 9; Jer. XLIX, 36; Sach. VI, 5; Dan. VII, 2), idet dog Bevægelsen til Høire og Venstre for Tilskueren maatte være meest iøinefaldende og ligne Lynets Zikzak (I, 14).

Ved derhos at see hen til det 4de Capitel i Aabenbaringen, hvis Forfatter har havt Ezechiels Syner for Øie, vil man finde, at Forfatterens Opfattelse stemmer bedre med min end med den hidtil sædvanlige. Glashavet foran Herrens Throne (Aab. IV, 6) svarer til den udstrakte Befæstning eller Hvælvingen hos Ezechiel (I, 22); de fire Cheruber hos den ene svare til de fire Cheruber hos den anden; kun ere de fire Ansigter hos Ezechiel blevne til fire lignende Hoveder, et for hver Cherub, der tillige som Serapherne hos Jesaias (VI, 2) har faaet sex Vinger istedetfor fire hos Ezechiel. Nu heder det i Aab. IV, 8, at de havde ingen Ro Nat eller Dag, hvilket godt passer til Betegnelse for Himmelhvælvingens evige Kredsgang, ihvorvel det maa indrømmes, at Mangelen paa Ro her vel nærmest betegner, at de uden Ophør raabte: Hellig! Hellig! Hellig! men derved kan dog tillige betegnes, at Himmelhvælvingens ustandselige Kredsgang vidner om Herrens ophøiede Egenskaber og ligesom udtaler Lovpriisning af dem.

Hjulenes Antal, fire, har udentvivl ledet Tanken hen paa deres Forbindelse til en Vogn, uagtet saadan Forbindelse ikke er nævnt. Der er hverken Axe eller Fading, hvilke visselig vilde, ligesom Felgerne, have været prydede med Øie, om de havde været tilstede. Hvorfor Propheten angiver Himmellegemernes Kredse til fire, er vistnok vanskeligt med Sikkerhed at afgjøre. Thi de fem Planeter, som i Forening med

Sol og Maane have i en fjern Oldtid givet Ugedagene Navne, have sandsynligviis allerede været de gamle chaldæiske Astronomer bekendte og været repræsenterede ved særskilte Ringe paa deres Astrolaber. Hebræernes Kjendskab til Himmellegerne synes derimod før den babyloniske Landflygtighed at have været meget indskrænket. Det lader sig ikke med Sikkerhed paavise, at nogen anden Planet end Venus, Morgenstjernen (Jes. XIV, 12; Sir. L, 6), omtales i det gamle Testamente*). Man har derfor ingen Anledning til at antage, at Ezechiel kjendte Planeternes Antal. Han har vel erfaret, at Astrolabet havde flere Ringe, men Tallet har været ham ubekjendt. Han har valgt Tallet Fire som det, der forøvrigt er forherskende i hans Skildring. Der er fire Himmelegne, fire Cheruber, enhver har fire Ansigter og fire Vinger.

Til yderligere Bestyrkelse for min Opfatnings Sandsynlighed, maa jeg anføre, at nogle gamle Bibelfortolkere forklare Cheruberne paa Pagtens Ark som Symboler paa Himmelens to Hemisphærer. Den bekjendte allegoriserende Philo siger saaledes: ἡ μὲν κιβωτὸς ἀγγεῖον τῶν νόμων ἐστίν, εἰς γὰρ ταύτην κατατίθεται τὰ χρησθέντα λόγια· τὸ δ' ἐπίθεμα τὸ προσαγορεύομενον ἰλαστήριον βάσις ἐστὶ τῶν πτήνων δυοῖν ἃ πατρίᾳ μὲν γλώττι προσαγορεύεται χερουβὶμ ὡς δ' ἂν Ἕλληνες εἴποιεν ἐπίγνωσις καὶ ἐπιστήμη πολλή· ταῦτα δὲ τινες μὲν φασὶν εἶναι σύμβολα τῶν ἡμισφαιρῶν ἀμφοῖν κατὰ τὴν ἀντιπρόσωπον θέσιν τοῦ τε ὑπὸ γῆς καὶ ὑπὲρ γῆν· πτήνων γὰρ ὁ σύμπαρ οὐρανός. ἐγὼ δ' ἂν . . . , hvorefter han anfører sin egen derfra afvigende Mening**). Og at dette ikke blot har været Enkeltes Mening, sees af Kirkefaderen Hieronymus's Commentar til Ezechiel***). Idet han

*) Hvorvidt Nebo Jes. XLVI, 1 betegner Mercur, Nergal 2 Kong. XVII, 30 bet. Mars, og Gad Jes. LXV, 11 Jupiter, er tvivlsomt.

***) *Philonis Judæi Opera exegetica Col. Allobr. 1613 fol. De vita Mosis lib. III p. 517.*

****) *Hieron. Stridonensis opera ed. Marianus Victorius, Tom. IV p. 332.*

nemlig opregner forskellige Meninger om Cherubernes Betydning, siger han: „Alii vero, qui philosophorum stultam sequuntur sententiam, duo hemisphæria in duobus templi Cherubim, nos et Antipodas, quasi supinos et cadentes homines suspicantur“. Denne Opfattelse synes at være en Reminiscens af den Forestilling, at Galgal var en Afspeiling af Himmelhvælvingen.

Men uagtet den nævnte Kirkefader misbilliger ovennævnte Sammenligning, hvad Cheruberne over Arken betræffer, antager han dog Ezechiels Galgal for eet Hjul, og giver ikke utydeligt tilkjende, at han deri seer Himmelhvælvingens Kredsgang. Han siger nemlig: „Nunc per singula animalia singulæ ponuntur rotæ, quæ non erant junctæ animantibus, sed sequebantur ea Siue una rota apparuit super terram, quæ divisa per quatuor tot habebat facies quot animalia sequebatur. Tantaque similitudo erat rotarum quatuor sequentium animalia quatuor, ut una rota verissime crederetur . . . . Omnia coelestia et terrestria et quidquid cadit sub humanam intelligentiam solis rotis volvuntur. Solis annum circum per singulos menses luna decurrit. Lucifer, qui ipse vesper est, dum ad orientem et ad occidentem rutilus micat et noctis tenebras parvo tempore lumine, duobus annis eundem conficit cursum; aliaque astra quatuor, quæ vocantur errantia et quidquid fulget in coelo . . . . per quatuor tempora suis currunt rotis“.

Luther synes at have været inde paa en lignende Opfattelse af Galgal, som den af mig fremstillede. Han oversætter nemlig Ez. I, 15: „Als ich die Thiere so sahe, siehe, da stand ein Rad auf der Erden bey den vier Thieren, und war anzusehen wie vier Räder“. Og Ps. LXXVII, 19 oversætter han בַּיָּמַי ligefrem ved Himmel, — en Opfattelse, som den antithetiske Parallelisme opfordrer til. Stedet lyder nemlig saaledes: „Det tordnede i Hvirvelen (Galgal, Himmelen); Lyn op-

lyste Jorderige“, hvis første Sætning ganske svarer til Ps. XVIII, 14: „Herren tordnede i Himmelen“.

Den lærde Archæolog Maimonides siger i Begyndelsen af sit Værk: יד החזקה (den stærke Haand) I, 1, 3: Galgal betyder Himmelen, Firmamentet, enhver Himmelsphære. Og Jonathans Targum bruger גלגל til Oversættelse af Ezechiels אוֹפֶן. Talmudisterne bruge derhos אוֹפֶן om forskellige Himmelkredse, saasom Zodiaken eller Dyrekredsen אוֹפֶן הַמְזֻלוֹת; Æquator, א' הַמִּישֵׁר; Horizonten, א' הַמְפָרֵשׁ; Meridianen, א' הַצֵּד הַיָּמִי.

Opfatter man Prophetens Galgal saaledes, er der god Grund til at antage, at de væsentligste Træk deri ere laante fra Beskrivelsen af et Astrolab. Chaldæerne ere bekendte som Verdens ældste Astronomer, og Ezechiel maa som dannet Mand have følt sig opfordret til at gjøre sig bekendt med de Livsanskuelser og de Læresætninger, som vare gjældende blandt de høiere Stænder i det Land, hvorhen han var bortført. Han har maaskee endog seet et Astrolab i dets simple primitive Skikkelse, fremstillende Planeternes Bevægelse efter Chaldæernes Opfattelse. Synet heraf maa have gjort et dybt Indtryk paa Prophetens livlige Phantasie og have sænket ham i Betragtninger over Forholdet mellem Gud og de Kræfter, som lede Himmellegerernes Bevægelser. Medens Hedningerne lærte, at hver Planet havde en særegen Guddom til Styrer*), forstod den strenge Monotheist let, at de Kræfter, som ledede Himmellegerne, kun vare Tjenere i Herrens Haand.

*) Endnu i forrige Aar havest Efterretning om Billeder af Planeternes Styrere i Siam. Missionæren Dr. L. R. House i Bangkok sendte i Aarets Løb Photographier af sex Bronce-Statuer, forestillende „planetary divinities“ i Kongens Palads. Uagtet Siameserne ere Buddhister, benyttes Brahmaner som Hof-Astrologer og Almanakmagere. *Proceedings of the American Oriental Society 11th & 12th Octbr. 1865.*

Den Tilbøielighed til Afguderie, som jævnlig yttrede sig blandt Hebræerne *), var saameget farligere, da de i Fangenskab blev paa-virkede af de dem omgivende Hedninger, og i sin Nød troede, at Herren havde forladt dem, og at han Intet saae (VIII, 12; IX, 9). Men det var Prophetens Kald at haandhæve Monotheismen og at modarbeide Alt, hvad der kunde føre bort derfra. Han modtog derfor flere Syner, hvis Skildringer vare tjenlige for dette Øiemed, og deriblandt de to her behandlede, der især vare vel skikkede til at indskjærpe Overbeviisningen om Herren som den almægtige Verdensstyrer, høit ophøiet over alle de mægtigste jordiske Væsener (Menneske, Løve, Oxe og Ørn), ikke blind, som de Mismodige troede, men gennem tusinde og atter tusinde Øine (Stjernerne) skuende ned paa hvad der foregaaer paa Jorden; og derhos allestedsnærværende, idet han farer frem paa Vindens Vinger.

Det er en fra de ældste Tider af i en stor Deel af Asien udbredt Anskuelse, at betragte Hjulet som Symbol paa den høieste kongelige Magt. Denne symbolske Anvendelse synes at støtte sig til Anskuelser, der have nogen Lighed med Ezechiels.

„Der ligger“, sige Inderne, „i et stort Hav i det yderste Norden et Bjerg, kaldet Sumeru, hvilket hviler paa et Guldhjul; omkring dette gaae Sol og Maane sin Kredsgang. . . . I Begyndelsen regjerede en Konge med Guldhjul over fire Fastlande. Efter ham regjerede en Konge med Sølvhjul over tre Fastlande i Øst, Syd og Vest. Derpaa regjerede en Konge med Kobberhjul over to Fastlande i Øst og Syd. Endelig var der kun eet Fastland i Syd, kaldet Djambudvipa, tilbage for en Konge med Jernhjul. . . . Naar en saadan hjuldreiende Konge skulde bestige

*) Over Sabæisme klages i 2 Kong. 17, 16; 21, 3. 5, ei stort mere end 50 Aar før det babyloniske Exil; Ezech. 8, 16.

Thronen, kom et Hjul af det Metal, som svarede til hans Duelighed, flyvende gennem Luften ham imøde og dalede ned hos ham“ *).

I et andet chinesisisk Værk, som handler om Buddhismens Stifter, forekommer denne Sætning: „Buddha besteg Diamantthronen“; hvortil en Commentar føier: Kiu-she-hun siger: „Under dette Sæde dreier sig et Guldhjul“ **).

Udtrykket: hjuldreierende Konge, राजा चक्रवर्ती, bruges jævnlig i den buddhistiske Literatur om enhver mægtig Overkonge, som har flere Lydkonger under sig. Om nogle heder det endog med sædvanlig orientalsk Overdrivelse, at de dreie tusinde Hjul ***).

Ifølge Barthelemy's Vidnesbyrd have flere Konger i Indien brugt Hjul som Sceptere †). Den samme Anskuelse om Hjulets symbolske Betydning ligger til Grund for den buddhistiske Skik, i Sculpturer og Malerier at anbringe et eller to Hjul under Buddhas Fodsaale, hvorved betegnes, at hele Verden styres af ham (ved hans Lære) ††). Ogsaa hos Assyernerne synes Hjulet at have havt en lignende Betydning. Blandt Ruinerne af Nineve har man nemlig fundet Billedet af en Konge, paa hvis Bryst et Hjul er

*) Saa heder det i Indledningen til et chinesisisk Værk, kaldet *Si-yuki* i *Mémoires sur les contrées occidentales*, trad. du Sanscrit en Chinois par Hiouen-thsang, et du Chinois en Français par M. Stan. Julien, Paris 1856. p. LXXII—LXXIII. Samme læses ogsaa i *Ssanang Sseetsens* Geschichte der Ost-Mongolen, übers. von Schmidt S. 7 fig.

**) *Text and Commentary of the Memorials of Sakya Buddha Tattagata*. By Wong Puh. Translated from the Chinese by the Rev. S. Beal, i *Journ. of the Roy. As. Soc.* Vol. XX p. 157.

**) *Ssanang Sseetsen* l. c. S. 31. 49. 119. 237 og fl. St. Legenderne lade endog Prindser og Prindsesser fødes med Hjultegn paa Kind, Hænder og Fødder, som Forvarsel for kommende Storhed, ibid. S. 324. 340.

†) Et saadant Scepter, en Stav med et Hjul paa Toppen, sees afbildet i en gammel indisk Konges Sigil i *Journ. of the R. As. Soc.* Vol. VI p. 377.

††) See f. Ex. *La vie de Hiouen-thsang* p. 133. *Mémoires de Hiouen-thsang* I. p. 345. 421 og flere Steder.

anbragt*). Den samme symbolske Brug af Hjulet havde uidentivl gjort sig gjældende blandt Ægypterne, hvorom Proclus i sine Bemærkninger til Platons Timæus III. p. 216 siger:

ὡς ὁ γε Πορφύριος ἱστορεῖ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις τοιοῦτος χαρακτήρ· συμβολὸν φέρει τῆς κοσμικῆς ψυχῆς τῷ X κύκλον περιβαλὼν.

Naar han siger, at Verdens Sjel betegnedes ved Bogstavet X omgivet af en Cirkel, da beskriver han Hjulet.

Hint Guldhjul, hvorpaa Bjerget Sumeru hviler, maa være det samme som det, der dreier sig under Buddhas Throne. Thi Buddha tænkes i Himmelen, blandt Guderne; men Sumeru er Indernes Olymp, Gudernes Opholdssted**), hvorfra derfor Kraften til at dreie Himmelhvælvingen gaaer ud. Da derhos i Orientalernes vel bekendte ydmyge Smigrerier Kongerne sammenlignes med Guder, bruges Udtrykket, hjuldreie Konge, for at betegne dem som Verdens Styrere.

Til Bjerget Sumeru mene nogle Bibelfortolkere at Propheten sigter, idet han seer Synet komme fra Norden †). Men det er ikke troligt, at Propheten skulde gaae ud fra en hedensk Forestilling. Andre mene, at han ved Synets Komme fra Norden betegner Chaldæernes Hær, som fra den Kant skulde strømme herjende ud over Palæstina. Uagtet Babylonien laae mere i østlig end nordlig Retning fra Palæstina, maatte, formedelst den store Ørken, som skilte Landene ad, de, der fra Babylonien droge til Palæstina, tage Veien nordenom denne Ørken og gjøre

*) *Layard, Nineve and its remains II p. 446.*

**) „A Barbaris omne spatium circulare ultimum lymus dictus est et cum interiori arca Olympus, a quo astrolabium Olympus est“ *Xenophontis liber de aëivocis. Witebergæ 1612, fol. 13 seq.*

†) At Sagnet om dette Bjerg har været bekjendt blandt Hebræerne, sees af Jes. XIV, 13, hvor Assyriens Konge siger: „Til Himmelen vil jeg stige op, over Guds Stjerner reise min Throne, og jeg vil sidde paa Forsamlingens Bjerg i det yderste Norden“.

sin Indtrædelse i Palæstina nordenfra, hvorfor Jeremias paa flere Steder (I, 14; IV, 6; VI, 2. 22; X, 22) truer med Chaldæernes Indbrud fra Norden. Men i Ezechiels første Syn, Cap. I, er der intet Spor til Trussel med Chaldæerne, og man behøver heller ikke søge nogen saadan Grund til, at Norden er nævnt som Synets Udgangspunkt. Thi den, som betragter Himmelen, og grunder paa Aarsagen til Himmellegemernes Bevægelse paa samme Tid, som han tænker sig Herrens Throne i Himmelen, — hans Øine maae hendrages mod Nordpolen, der hviler i Roe, medens alt andet dreies rundt. Der synes at være en passende Plads for Guds Throne; derfra synes han at styre Alt; derfra maae hans Aabenbarelses udgaae.

Jeg haaber, at man vil finde den Fortolkning af Ezechiels to eensartede Syner, som jeg har fremsat, mere tilfredsstillende end den, som hidtil har gjort sig gjældende, og at man i samme vil have Materialier til at danne sig et Begreb om Chaldæernes ældste Astrolab, der synes at have bestaaet af et Antal concentriske Cirkler, som fremstillede Himmellegemernes Bevægelse og som vare prydede med monstrøse Billeder, forestillende de Guddomme, der ansaaes for deres Styrere.

R É S U M É.

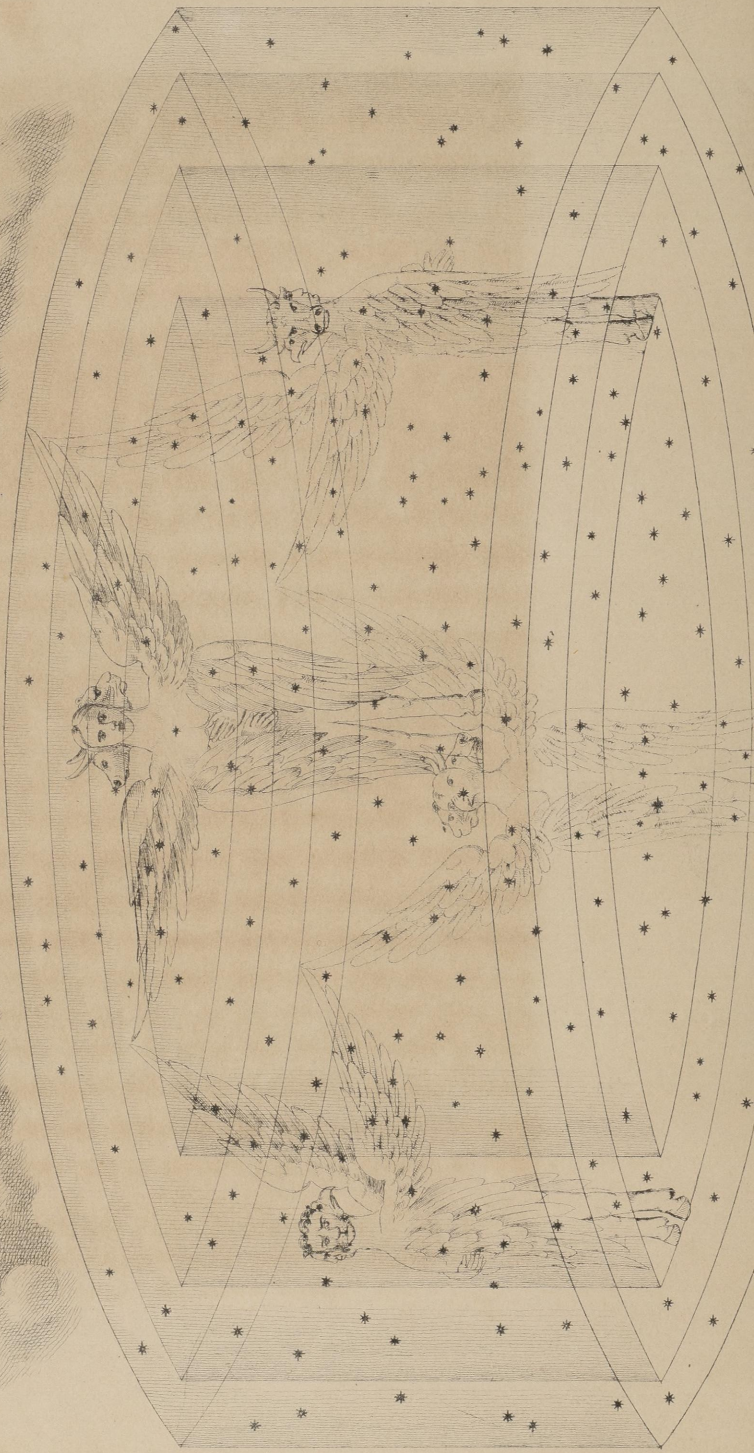
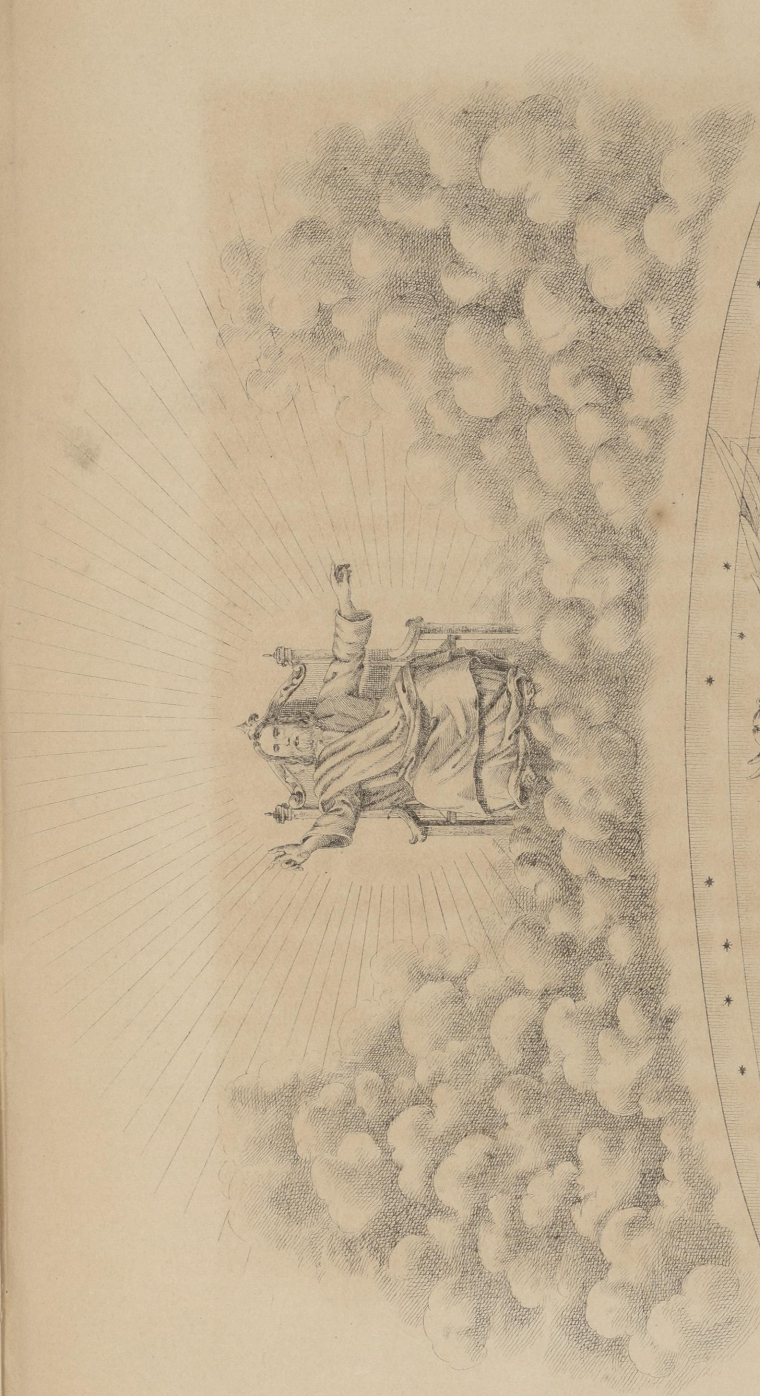

Après avoir démontré combien est insoutenable l'explication ordinaire des visions d'Ezéchiel dans ses chapitres I et 10, l'auteur en donne une interprétation nouvelle, basée sur la supposition que les quatre roues aperçues par le prophète et qu'il prétend avoir formé un ensemble, les roues étant enchâssées les unes dans les autres, indiquent des zones concentriques du ciel; que les yeux nombreux dont les roues étaient garnies, étaient le symbole des étoiles, de même que les poètes de beaucoup d'autres nations, dont l'auteur cite des exemples, appliquent aux astres la dénomination d'yeux. Les chérubins dont les formes monstrueuses semblent des reflets des monstres que les Assyriens et les Chaldéens adoraient comme des divinités, indiquent, selon l'auteur, les forces naturelles au service de Dieu, qui font faire aux corps célestes le tour du ciel. Par des citations tirées de plusieurs écrivains de l'Orient, l'auteur démontre que la roue est en Asie un symbole très répandu de la puissance souveraine. En voyant Dieu trônant au-dessus de la roue, le prophète le désigne comme le suprême ordonnateur de l'univers. L'auteur attribue le choix de roues concentriques à une connaissance peu exacte de l'astrolabe des Chaldéens, qui semble avoir été composé de sept roues concentriques, indiquant la révolution du soleil, de la lune et des cinq planètes connues à cette époque. Ezéchiel, qui, pas plus que ses prédécesseurs, ne semble avoir connu le nombre des planètes, a aperçu quatre roues, de même que le nombre quatre joue un rôle éminent dans les visions. La révélation de ces visions a sans doute eu pour but de combattre le penchant au polythéisme de ses compatriotes qui partageaient sa captivité, en leur faisant voir qu'il n'y a qu'un seul Dieu qui dirige le ciel aussi bien que la terre.

---

ein heiliges Land i Palestina nordenfra, hvorfor Jeremiaa paa flere Steder
 (I, 14; IV, 5; VI, 2, 22; X, 22) truer med Chaldæernes Indbrud fra
 Norden. Men i Ezechiels første Syn, Cap. I, er der intet Spor til
 Trussel med Chaldæerne, og man behøver heller ikke søge nogen saadan
 Grund til, at Norden er nævnt som Synets Udgangspunkt. Thi den,
 som betragter Himlen, og grunder paa Aarsagen til Himmelskæmpernes
 d'après avoir démontré combien est insoutenable l'explication ordinaire des visions
 d'Ezechiel dans ses chapitres I et II, l'auteur en donne une interprétation nouvelle
 basée sur la supposition que les quatre roues aperçues par le prophète et qu'il prétend
 avoir formé un ensemble, les roues étant enchaînées les unes dans les autres, indiquent
 des zones concentriques du ciel; que les yeux nombreux dont les roues étaient garnies
 étaient le symbole des étoiles, de même que les postes de beaucoup d'autres nations, dont
 l'auteur cite des exemples, appliquent aux astres la dénomination d'yeux. Les chrétiens
 dont les formes monstrueuses semblent des reflets des monstres que les Assyriens et les
 Chaldéens adoraient comme des divinités, indiquent, selon l'auteur, les forces naturelles
 au service de Dieu, qui font faire aux corps célestes le tour du ciel. Par des citations
 tirées de plusieurs écrivains de l'Orient, l'auteur démontre que la roue est en Asie un
 symbole très répandu de la puissance souveraine. En voyant Dieu trônant au-dessus de
 la roue, le prophète le désigne comme le suprême ordonnateur de l'univers. L'auteur
 attribue le choix de roues concentriques à une connaissance peu exacte de l'astrologie
 des Chaldéens, qui semble avoir été composée de sept roues concentriques, indiquant la
 révolution du soleil, de la lune, et des cinq planètes connues à cette époque. Ezechiel,
 qui, pas plus que ses prédécesseurs, ne semble avoir connu le nombre des planètes, a
 aperçu quatre roues, de même que le nombre quatre joue un rôle éminent dans les
 visions. La révélation de ces visions a sans doute eu pour but de combattre le fan-
 chant au polythéisme de ses compatriotes qui partageaient sa captivité, en leur faisant
 voir qu'il n'y a qu'un seul Dieu qui dirige le ciel aussi bien que la terre.

Depotbiblioteket

76sd 41 284

